

Jemma já hausar

KLIPPEØEN

Nr. 4

September-November 2025

Årg. 84

Foto: Henning Wismann

Udsigt mod Hammerodde Fyr. På side 15-17 kan du læse Henning Wismann's artikel:
I Krølle Bølles fodspor – en tur på Langebjerg, lige bag den gamle Sandvig Station.

DE BORNHOLMSKE HJEMSTAVNSFORENINGER

København · Hillerød · Roskilde · Fyn · Jylland

HUSK AT MELDE ADRESSEÆNDRING. En hel del eksemplarer af Klippeøen kommer retur med ”adressaten ubekendt”. Postvæsenet finder ikke ny adresse, så det er vigtigt, at medlemmer melder adresseændring til foreningens kasserer.

Bornholmerforeningen for Hillerød og omegn

bornholmerforeningen-hillerød.dk

Formand: Jørgen Dam,
Hillerødvejen 9,
3480 Fredensborg,
mobil: 4063 7526,
Mail: jorgen.dam@mail.dk

Kasserer: Bente Jakobsen,
Rytterstien 2, 3400 Hillerød,
tlf. 5122 7452, mail:
bente-finn@jakobsen.mail.dk

Bornholmerforeningen for Roskilde og omegn

roskildebørnholmerforening.dk

Formand: Niels Jørgen Jørgensen,
Lundevej 2, 4030 Tune,
tlf. 6177 4856, mail: formand@
roskildebørnholmerforening.dk

Kasserer: Eskil Holm,
Mårhaven 3, 4000 Roskilde,
tlf. 2344 3698,
mail: eskil.holm@mail.dk

Bornholms Hjemstavnforening 2000 (Jylland)

bornholmshjemstavn-jylland.dk

Formand: Poul-Erik Nilsson,
Plantagen 22, 8400 Ebeltoft,
tlf. 5130 9567,
mail: oebo48@mail.dk

Kasserer: Anette Havmøller
Bärtel, Vermundsvej 35,
8370 Hadsten, tlf. 2057 4622,
mail: njbahb@hotmail.com

Bornholms Hjemstavnforening København af 1942

bornholms-hjemstavnforening-kbh.dk

Formand: Marianne Bay Hansen
Bygaden 53, Hellested,
4652 Hårlev, tlf. 2167 9348,
træffetid på tlf. kl. 16-19,
mail: mbh53@outlook.com

Kasserer: Bent Christiansen,
Sognevangen 2 A, Sengeløse,
2630 Taastrup, tlf. 2264 3604
mail: 1bent@c.dk

Poul Aalborg Hansen,
Bygaden 53, Hellested
4652 Hårlev, tlf. 2095 8526

Georg Mogensen,
Højstrupparken 35, 1.th.,
2625 Vallensbæk, tlf. 2667 0836
Poul Højegaard, Leen C.1. 2. sal,
dør 3, 2630 Høje Taastrup,
tlf. 4015 2889

Aase Jacobsen, Bogtrykkervej 41,
4. tv, 2400 Kbh. NV,
tlf. 2982 3914

Henning Rasmussen, Nyvej 87,
3. mf, 2620 Albertslund,
tlf. 2121 8598

Gyrithe Varachob,
Smakkegårdsvej 83, st. tv.
2820 Gentofte, tlf. 2810 8898

Kitt Gertin Pedersen
Vodroffslund 3. 1. tv.
1914 Frederiksberg, tlf. 3026 1859

Hjemstavnsforeningen Bornholmerklubben Fyn af 1982

www.bornholmerklubben-fyn.dk

Formand: Finn Mortensen,
Rosenvænget 6, 5540 Ullerslev,
tlf. 5184 9875, mail:
i_mortensen@hotmail.com

Kasserer: Rita Piil,
Køgtvedvænget 9E,
5700 Svendborg, tlf. 2449 0175,
mail:
kasserer@bornholmerklubben-fyn.dk

Hjemstavnsbyen

hjemstavnsbyen.bookhus.dk

Formand:
Jørgen Dam, Hillerødvejen 9,
3480 Fredensborg,
mobil 4063 7526, mail:
formand@hjemstavnsbyen.dk

Administrator:
Hans-Jørn Green,
Solvej 39, 3330 Gørlose,
tlf. 3035 5025, mail:
adm@hjemstavnsbyen.dk

Kasserer: Kim Rohde Mogensen
Rødvig Alle 19,
2650 Hvidovre, tlf. 3131 3060,
mail: kass@hjemstavnsbyen.dk

Inspektør i Svaneke:
Lene Smidt, tlf. 2442 6296

Klippeøen

Ekspedition: Lilly Gertsen, Fuglehøvej 100, 2750 Ballerup,
hals.gertsen@gmail.com.

Ansvh. redaktør: Marianne Bay Hansen, Bygaden 53, Hellested,
4652 Hårlev, tlf. 2167 9348, mail: mbh53@outlook.com

Produktion: Hakon Holm ApS, Rønne

KØBENHAVN

Bornholms Hjemstavnsforening af 1942
www.bornholms-hjemstavnsforening-kbh.dk

Bornholmertræf i Hillerød

Den 15. juni 2025 var vi 20 medlemmer fra Kbh. Hjemstavnsforening, som i samlet flok mødtes på Frihedens station, hvor vi i bussen fik kaffe og rundstykker, for derefter at køre til Hillerød og mødes til Bornholmertræf. Vi fik en rundvisning på Frederiksborg Slot og fik her fortalt, hvad der var sket med

slottet i løbet af årene. Da vi var færdige med rundvisningen, gik vi langs Slotsøen ned til Café KIK, hvor vi skulle indtage vores frokost. En rigtig dejlig tur.

Derefter blev stafetten givet videre til afdelingerne Fyn og Roskilde, så vi må se, hvor vi skal mødes næste gang, der træf.

FOREDRAG

Søndag den 19-10-25. kl. 13.00 kommer Jørgen Dam og fortæller om 66-bådene. Pris for at deltage er 100 kr., som går til kaffe med tilbehør. Da vi gerne vil vide hvor mange vi blive, skal man tilmelde sig hos

Gyrithe Varachob på tlf. 2810 8898 senest den 05-10-25. Betaling på mobilepay 686820 eller kontonr. 2112-7554606061 ved tilmelding, som er bindende. Husk at opgive jeres medlemsnr.

JULEHYGGE

Søndag d. 23-11-25 afholder vi vores julehygge, hvor Stig Sommer hygger og spiller for os, og Lucia pigerne kommer og synger julen ind – og mon ikke også vi kan lokke julemanden til at komme forbi med en lille julegave til medlemmerne?

Vi begynder med gløgg, hvorefter vi vil få et stort stjernesud med hvad der hører til, for så at slutte af med risalamande med kirsebærsovs og kaffe med sødt.

Pris 300 kr. Vil du/l med, så tilmelder man sig hos Gyrithe Varachob, tlf. 2810 8898, senest den 02-11-25. Betaling ved tilmelding ved mobilepay 686820 eller kontonr. 2112-7554606061. Tilmelding er bindende. Husk at opgive jeres medlemsnr.

VEL MØDT – BESTYRELSEN

Dødsfald

Vi har taget afsked med to medlemmer, som er afgået ved døden:

Nete Marie Hjorth Madsen, som i mange år var medlem af Kbh., hvor hun sad i bestyrelsen. Her blev hun valgt som kasserer, en opgave hun varetog i flere år, før den nye kasserer kom til. Nete nåede at blive æresmedlem i 2015. Nete Marie afgik ved døden den 08-07-25 efter lang tids sygdom.

Kirsten Ellen Petersen var ligeledes med i Kbh. og sad i bestyrelsen en del år, hvor hun varetog flere forskellige opgaver og hjalp til ved de forskellige arrangementer, der var i foreningen. Kirsten afgik ved døden den 11-07-25. efter lang tids sygdom.

Æret være deres minde.

SEPTEMBER

80 år, 1. september: Hanna M. Pedersen, Dragør. Født i Rønne

70 år, 2. september: Bente Kofod Møller, Valby. Født i Vordingborg

85 år, 4. september: Kirsten Brandt, Frederikssund. Født på Frederiksberg

80 år, 7. september: Else Mari Hansen, Thyborøn. Født i Bodilsker

80 år, 11. september: Lars Grunwald, København SV. Født i Odense

75 år, 12. september: Lilly Gertsen, Ballerup. Født i Klemensker

50 år, 12. september: Ulla Holm Faarup, Hvidovre. Født i Hvidovre

80 år, 15. september: Birgit Vestel, Valby

85 år, 17. september: Jette Knudsen, Hvidovre. Født på Nørrebro

85 år, 19. september: Poul R. Rasmussen, Rødovre. Født i Knudsker

75 år, 21. september: Lone Gaarden, Horsens. Født i Nexø

50 år, 27. september: Lasse Nielsen, København SV. Født i Rø

OKTOBER

80 år, 1. oktober: Bodil Thorsen, Frederiksberg. Født i Viskinge

70 år, 5. oktober: Gitte Fossdahl Myhrvold, Høng.

95 år, 10. oktober: Rigmor Rasmussen, Birkerød. Født i Sandvig

50 år, 10. oktober: Linda Diana Hjorth, Solbjerg. Født i Sønderborg

85 år, 14. oktober: Søren Low, Værløse. Født i Aaker

65 år, 15. oktober: Birgit Effersøe, Glostrup. Født i Herstedøster

50 år, 17. oktober: Peter Witzner Hansen, Nordborg. Født i Aakirkeby

85 år, 18. oktober: Bent Pedersen, København N. Født i Aaker

70 år, 19. oktober: Sven Gjedde Sommer, Middelfart. Født i Fredericia

85 år, 20. oktober: Knud Kofoed, Nytkøbing Falster.

75 år, 28. oktober: Henning Wismann, Klemensker. Født i Knudsker

70 år, 31. oktober: Rigmor Binzer, Korsør. Født i Holbæk

NOVEMBER

65 år, 2. november: Jan Stender, Bagsværd. Født i Rønne

70 år, 5. november: Susanne Bruun, Tranekær

85 år, 6. november: Jørn Jørgensen, Rønne

60 år, 6. november: Rikke Lindberg, Helsingør. Født i Rønne

70 år, 6. november: Linda Grøndal, Taastrup. Født i Allinge

75 år, 7. november: Jette Lundstrøm, Vedbæk

90 år, 10. november: Jytte Andersen, Vanløse.

85 år, 11. november: Dorthea M. Rose, København Ø. Født i Nexø

75 år, 12. november: John Egtved, Jyderup. Født i København.

30 år, 12. november: Nanna Lindberg, Rønnede. Født i Næstved.

50 år, 13. november: Henrik Larsen, Brøndby. Født i Svaneke

70 år, 14. november: Marianne Schwaner, København NV.

50 år, 17. november: Claus Lindgren Ipsen, København K

70 år, 22. november: Dag Sander Jensen, Værløse

75 år, 24. november: Erik Turman Mogensen, København S. Født i Rønne

AKTIVITETSKALENDER EFTERÅRET 2025

Søndag 5/10 kl. 13.00: Banko.
Søndag 19/10 kl. 13.00: Foredrag.
Søndag 2/11 kl. 13.00: Banko.
Søndag 23/11 kl. 13.00: Julehygge.

Alle aktiviteter forgår i Frihedens Idrætscenter, Hvidovrevej 446, Hvidovre.

Nye medlemmer

Velkommen til

22 nye medlemmer:

Birgitta Carlsen, Valby
Simon Due, Skovlunde
Dan Mogensen, København
Eva Hollbaum, Frederiksberg
Birgit Selch, Boeslunde
Charlotte Landin, Farum
Lene Vedsegaard, Kongens Lyngby
Line Brehm Johansen, Rødovre
Karin Schubert, Svaneke
Vibeke Ortvad Rasted, Valby

Anette Melvang, Svaneke
Milmy Didde og Michael Thorsted, Brøndby
Jonna Yvonne Carlsen, Hvidovre
Ellen Stertz, Sorø
Jytte Kjær, Allerød
Eva Esmarch, København K
Nanne Thorsted, København K
Anders Dreyer, København
Kim Dohm-Hansen, Helsingborg
Victor Due Pedersen, Brønshøj
Birthe Holst Olsen, Næstved

KONTINGENT 2025

Medlemskontingent 275.00 • Pensionister 175.00

Er du i tvivl, om du har betalt for 2025, så send en mail til kasserer Bent Christiansen på 1bent@c.dk, da der er rykkere på vej med et gebyr på 50 kr.

Der kan betales via mobilepay 686820 eller Kontonr. 2112-7554606061.

ROSKILDE

Bornholmerforeningen for Roskilde og Omegn

www.roskildebarnholmerforening.dk

Søndag 5. oktober kl. 14: En eftermiddag om Martin Andersen Nexø

Vi får besøg af Ingrid Kofod Larsen. Ingrid er "Klemensker-pibel" og blev opdraget til at leve, så man kan se sig selv i spejlet.

Men det var Martin Andersen Nexø der lærte hende at forstå folk, der har det dårligt.

Som forkvinde for Martin Andersen Nexøs mindestuer har hun både været idekvinden bag digterruten i Nexø og Litteraturens Folkemøde, der allerede er blevet en stor succes.

Martin Andersen Nexø var født på Christianshavn, men kom til Bornholm som otteårig – ligesom sin mest berømte romanfigur Pelle,

der også som otteårig ankom til øen med skib fra Sverige sammen med Lasse-far i "Pelle Erobreren". Selv om Martin Andersen Nexø

(1869-1954) flyttede fra Bornholm igen, følte han sig hele livet så bornholmsk, at han endda gjorde sin barndomsby Nexø til sit efternavn.

Velkommen til en spændende eftermiddag, hvor Ingrid fortæller om vor berømte bornholmske forfatter.

Tilmelding til Niels Jørgen eller Eskil (se side 2) senest søndag 28. sept. Vi serverer naturligvis kaffe og kage á 50 kr., der betales, når I kommer.

Denne eftermiddag samt bornholmer-julemaden finder sted i Frivilligcenter Roskilde, Jernbanegade 21 A i Roskilde.

Lørdag 29. november kl. 13: Bornholmer-Julamâd og majed mer' (Lísom sista år)

I ska ente spisa hemmafrå, for dygtia kokka hår lavad salt-stejta sil – og majed mer!

Det hela for båra 100 kr., plus lid for de øl, som du åu ska drikka.

Vi ska jo au brygga songbøjerna denå eftermiddan, å kansje au et lided julabanko-spil.

Besje å te'melling te vor formanj Niels Jørn senast sonda 23. nov.

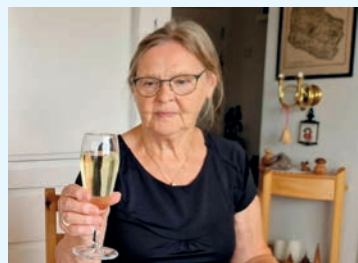
Tlf. 6177 4856

Vi i bestyrelsen glær vos rejti majed te å møda jer.

"Velkommen ijen"

Rund fødselsdag i Bornholmerforeningen

Alle medlemmer i vor forening kender Tordis Sværke. Hun var i mange år kasserer, senere sekretær, og er fortsat særdeles aktiv i vor bestyrelse. Som påskønnelse for "lang og tro tjeneste" er Tordis da også æresmedlem i foreningen.

Herudover har Tordis været meget aktiv i Roskildes "frivillige verden" som f.eks. Herreværelset. Da også kvinderne burde æres, startede Tordis også Dameværelset med en månedlig sammenkomst med mad og hygge. Ved arrangementer i Bornholmerforeningen er det som regel Tordis, der sørger for den hjemmebagte kage til kaffen, og når vi den 29. nov. samles til Bornholmer-julemad, er det da også Tordis, der leverer den SaltStegta sild med tilhørende Syp – stor tak for det!

Tordis har efter mange års bopæl i Roskilde valgt at bosætte sig

i Slagelse sammen med sin Leif. Fra Bornholmerforeningen skal lyde et stort tillykke med de 80 år den 4. november.

Fødselsdage

Vi ønsker tillykke til:

Hanne Jensen, Lejre

70 år den 1. september

Michael Ipsen, Roskilde

50 år den 24. oktober

Tordis Sværke, Slagelse

80 år den 4. november

HILLERØD

Bornholmerforeningen for Hillerød og Omegn

www.bornholmerforeningen-hillerød.dk

Bornholmertræf 2025

Søndag den 15. juni var der Bornholmertræf i Hillerød: 60 medlemmer fra 4 foreninger samledes ved en tradition, som blev startet i 1946. Det var nok lidt skuffende, at der ikke var flere deltagere, men os, som var med, havde en meget fin dag.

Først fik vi en privat rundvisning på Frederiksborg Slot, hvor to veloplagte guider viste os rundt på slottet og fortalte om de mange spændende rum og begivenheder, i slottets ca. 500 år gamle danmarkshistorie. Den ene guide var endda så heldig at have en bornholmsk mor. Vi så blandt meget andet et

portræt af en af Bornholms befriere, Jens Kofoed. Ja, ham, der senere gav navn til en færge.

Efter rundvisningen gik vi allesammen en lille tur langs med Slotsøen til restaurant KIK, hvor vi fik serveret en platte til frokost mens snakken gik livligt omkring bordene. Stig Sommer spillede og sørgede for fællessang på vores eget sprog. Han kan løfte enhver begivenhed til en fest. KIK ligger på torvet i Hillerød med fin udsigt til slottet og søen.

Som formanden sagde i sin tale, så går man altid hjem fra et arrangement i foreningen i bedre humør, end da man kom.

Våbenskjoldene på Frederiksborg slot

Den 15. juni var jeg så heldig at være med til Bornholmertræf i Hillerød. Bornholmerforeningen havde arrangeret guidet rundvisning på slottet. Vi var også i slotskirken, hvor der er ophængt mange våbenskjolde givet til danskere gennem mange år.

Da turen blev annonceret, satte jeg mig for at ville undersøge hvor mange bornholmere, der har haft et våbenskjold. Jeg fandt et arkiv, der er lavet af Ole Rostock og indeholder ca. 8000 navne på personer med våbenskjold. Disse mange navne har jeg gennemgået, og der fandt jeg kun 16 med bornholmsk relation. Jeg skal dog ikke påstå at der ikke er flere, der kan sagtens være smuttet en enkelt eller flere.

Våbenskjolde er personlige og gives ikke til efterslægten. Jeg skriver navnene her, så kan alle medlemmerne af bornholmerforeningerne se, om der skulle være en forfader, der har haft våbenskjold.

- Bidstrup fra Bjergegård i Vestermarie.
- Boesen, Nexø.
- Valentiner-Branth.
- Kragerup linien med Eiler Dinesen.
- Peder Hansen, landsdommer på Bornholm 1552-87.
- Magdalene Margrethe Hesseler, gift med Ancher Antoni Muller.
- Jørgen Kofoed, har et exlibris.
- Kofoed-Hansen, Storkorsslægten.
- Kure, med stamtavle skrevet af Peter Kurrild Ancher Antoni

Muller, f. i Kalundborg d. I Svanke 1716.

- Sevid Nielsen, landsdommer på Bornholm 1448-1469.
- Laurids Pedersen, landsdommer på Bornholm ca. 1542.
- Claus Rønne 1657.
- Seidelin.
- Sonne, købmand og engelsk konsul i Nexø.
- Slægten von Wowern.

Jeg håber nogen kan genkende nogle af navnene og måske finde interessante forbindelser.

Skrevet af Anette Schönwandt, medlem af Bornholmerforeningen i Hillerød og Bornholms slægts- og lokalhistoriske forening.

Strandinger omkring Bornholm

Vi skal søndag den 12. oktober høre om skibe, der er strandet ved Bornholm. Niels-Jørn Jensen, fyrmesteren, er en spændende historiefortæller og har været hos os ved en tidligere lejlighed.

Han vil fortælle om dramatiske strandinger på Hammeren, søfolkenes tro og det håb og den længsel, der bæres af dem, der venter derhjemme.

Ja, havet omkring os har alle dage været en farlig arbejdsgiver, der kræver sine ofre.

Foredraget foregår naturligvis kl. 14.00 i Grønnegadecentret, Grønnegade 15 i Hillerød. Kaffen koster kr. 60 for medlemmer og kr. 75 for øvrige. Vi vil gerne have tilmelding til Bente Jakobsen senest den 5. oktober. Tlf.: 51227452, e-mail: bente-finn@jakobsen.mail.dk.

Hjertelig velkommen til nye medlemmer

Birgitte Johansen, Jørgen Poulsens
Have 138, Hillerød

Merete Rasch-Christensen, Kirke
Værløsevej 8, 2.3, 3500 Værløse

Fødselsdage

Vi ønsker hjertelig tillykke med den runde dag.

85 år den 23/09, Lene Jessen, Klokkerskoven 3, Helsingør

90 år den 31/10, Birte Bidstrup, Enhøjsparken 7, Allerød

80 år den 28/11, Keld Nicolaisen, Stationsvej 17 A, Fredensborg

80 år den 30/10, Lisbet Sally Storm, Enghave Park 144, Allerød

80 år den 23/10, Jytte Pihl, Strandstræde 12, Slangørup

70 år den 9/10, Lonny Rosted Pedersen, Frejasvej 103, Frederikssund

80 år den 19/10, Irene Thornberg, Frederikshave 12, Hillerød

30.000 druknede

Husk at vi den 21. september skal høre foredraget om de 30.000 mennesker som druknede, da russerne sænkede skibe med flygtninge ved krigens afslutning. Se mere i forrige nummer af Klippeøen.

Det foregår naturligvis kl. 14.00 i Grønnegadecentret, Grønnegade 15 i Hillerød. Kaffen koster kr. 60 for medlemmer og kr. 75 for øvrige. Vi vil gerne have tilmelding til Bente Jakobsen senest den 12. september. Tlf.: 51227452, e-mail: bente-finn@jakobsen.mail.dk

Bornholmerfrokost

En tradition i foreningen er, at vi samles til en frokost, der er inspireret af bornholmsk tradition. Søndag den 23. november kl. 12.30 bliver der igen serveret stor frokost og kaffe i Grønnegadecentret, hvor der vil være nogle bornholmske specialiteter på menuen. Dertil kan nydes både Svaneke-øl og snaps 'hjemmefra'. Gå ikke glip af denne hyggelige sammenkomst. Prisen for hele arrangementet er kr. 180,- per person. Drikkevarer købes separat.

Tilmelding er nødvendig til Bente på telefon 51227452 eller email: bente-finn@jakobsen.mail.dk senest den 12. november.

Sidste nyt

Vi er fra velunderrettet side blevet informeret om, at bornholmermarkedet ikke gennemføres i år, og måske lukkes permanent.

Det skyldes at flere virksomheder på Bornholm ikke længere deltager, hvilket vi ved selvsyn har kunnet se de seneste år. Markedet bliver garanteret savnet af de mange bornholmere, som kom til Hillerød hvert år.

FYN

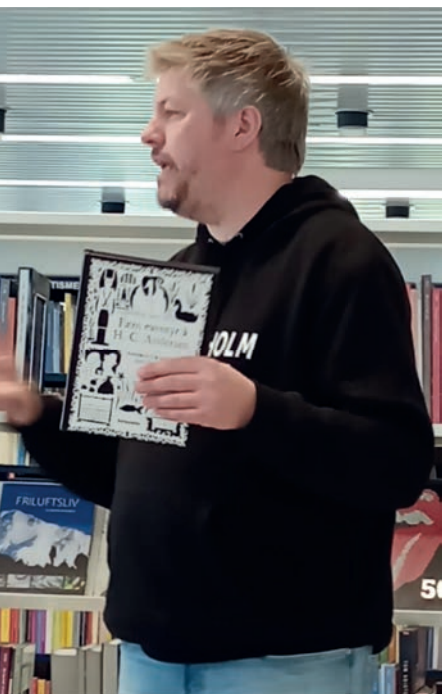
Hjemstavnsforeningen
Bornholmerklubben Fyn af 1982
www.bornholmerklubben-fyn.dk

Den bornholmske dialekt

Får du snakket nok bornholmsk? Kender du nok til den bornholmske dialekt?

Er du også ked af, at dialekterne forsvinder? Længes du efter at høre noget bornholmsk? Så bør du møde op, når vi fredag den 10. oktober kl. 17.30 får besøg af den kendte sprogforsker Alex Speed Kjeldsen.

Alex, der til daglig arbejder som sprogforsker på Københavns Universitet, men bor i Pedersker, vil fortælle en masse om den bornholmske dialekt.

Alex Speed Kjeldsen præsenterer sin bog med H. C. Andersen-eventyr ved et arrangement på Rønne Bibliotek i april 2025.
Foto: Inge Mortensen

Han har i en del år arbejdet med skabelsen/genskabelsen af en bornholmsk ordbog. I 2024 udgav han bogen "Fæm eventyr af H. C. Andersen", hvor han har "oversat" fem kendte eventyr til bornholmsk.

Mon ikke han vil læse et af disse eventyr op?

I 2003 kom bogen "Mina fosta tuzen or på borriijnholmst", ligesom han også har oversat nogle af Martin Andersen Nexøs historier.

I det hele taget arbejder han meget på at bevare den bornholmske dialekt, så I skal nok ikke forvente en aften, hvor der bliver talt rigsdansk.

Aftenen starter kl. 17.30 med en lettere anretning, hvorefter vi vil høre, hvad Alex har at byde på. Der vil også blive tid til en kop kaffe og en snak samt lejlighed til at købe nogle af Alex' bøger, hvis man er interesseret i det. Det hele foregår på vores sædvanlige mødested Virkedal, Mågebakken 80E, 5250 Odense SV.

Prisen inkl. foredrag, en lettere anretning samt kaffe er 150 kr., som bedes indbetalt ved tilmelding på konto 3914 0001705563 eller MobilePay 271666.

Husk at skrive navn og arrangement. Sidste tilmelding er den 3. oktober til Gurli Grønnegaard, tlf. 2261 6705 eller Rita Piil, tlf. 2449 0175

Fødselsdage

80 år den 14. oktober:
Frank Nielsen,
Kirkendrupmarken 89,
5270 Odense N

Julefrokost

Da næste blad først kommer sidst i november, bedes I allerede nu reservere søndag den 7. december til julefrokost.

Hvis I ikke når at få bladet inden sidste tilmelding, må I lige huske at lægge mærke til erindringsmailen eller gå ind på hjemmesiden og læse om arrangementet.

Arrangementer resten af året:

Fredag den 10. oktober:
Besøg af sprogforsker
Alex Speed Kjeldsen

Søndag den 7. december:
Julefrokost

Bornholmertræffet

I år havde vi bestilt en af de små busser til at transportere os til Bornholmertræffet, der blev holdt i Hillerød den 15. juni. Og den passede lige til os og vores hang.

Herefter spadserede vi alle ad en fin sti langs Slotssøen hen til Restaurant Kik, hvor vi fik en dejlig frokostplatte ledsaget af musik fra Stig Sommer.

Mætte og halvtrætte sluttede vi

Fra rundvisningen på Frederiksborg Slot. Foto: Rita Piil.

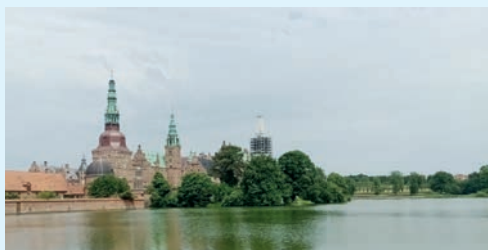
Bussen blev tidlig morgen i Odense fyldt med glade mennesker, der som sædvanlig nød en kop kaffe, smurte rundstykker, brunsviger og en lille en, mens snakken gik, og man nød, at man ikke selv sad bag rattet på motorvejen.

I tilpas tid nåede vi Frederiksborg Slot og modtagelseskomiteen fra Hillerøds bestyrelse. Vi blev delt i 2 grupper og derefter ført rundt af kompetente rundvisere på slottet og i Slotskirken. En lidt drøj tur for de dårligt gående, men en interessant tur for alle.

af med en lille tur på torvet, inden vi fandt vores bus, som fragtede os til Fyn igen efter en dejlig dag.

Det er nu op til os i bestyrelsen at finde ud af, om traditionen med et bornholmertræf skal fortsætte, idet det er os, der står for tur til at arrangere det om 2 år.

Det var os, der startede traditionen i år 2000, men det er et stort arbejde at planlægge det, og deltagertallet er for nedadgående, så måske sætter vi en undersøgelse i gang for at se, hvor stor interesse der er for det.

Frederiksborg Slot set fra stien på vej hen til Restaurant KIK.

Foto: Inge Mortensen

Redaktionen har modtaget denne historie fra medlem Gerda Ilsoe:

Bornholmeruret

Mit bornholmerur er fra 1836, og jeg er bare utrolig begejstret for det!

Efter at min moder afgik ved døden for godt 20 år siden – og barndomshjemmet derfor blev opløst – blev mit ønske om at overtage uret effektueret og sendt til Østerbro.

Her bor jeg i en mindre lejlighed, hvor jeg trods størrelsen fik plads til uret, og jeg har lige siden glædet mig over denne specialitet og særkende fra min fødeø.

Heldigvis findes der her i bydelen en urmager, Ravnkilde, som også er helt vild med disse ure fra Bornholm, og han fik derfor lov til at rense og klarlægge uret inden det blev samlet og sat op. Under transporten var ur-delene nemlig blevet skilt og forsvarligt emballeret.

Denne passionerede urmager, som ligeledes har gæstet min dejlige ø flere gange gennem årene, har jeg haft mange oplysende og interessante samtaler med om netop bornholmeruret.

Der findes fire forskellige modeller af uret, nemlig: Barok, han, en frøken, og en kone.

Da jeg har en feriebolig på min fødeø, er jeg mange gange om året derovre, og jeg har til stadighed undret mig over, at ikke alle lokale restauranter, cafeer, hoteller, museer og andre kunst- og turistinstitutioner er i besiddelse af dette skønne gamle ur! Hvis timeslagene er til gene, kan de blot slås fra.

Ligeledes undrer det mig, at så få bornholmske hjem i dag er ejere af en af vores ø's interessante og dejlige produkter.

JYLLAND

Bornholms Hjemstavnforening 2000

www.bornholmshjemstavn-jylland.dk

Industrimuseet

Lørdag den 27. september skal vi besøge Industrimuseet i Horsens, adresse: Gasvej 17-19, 8700 Horsens.

Vi mødes kl. 12.00 ved indgangen til museet og starter besøget med at indtage medbragt mad og drikke. Bagefter er der så mulighed for – samlet eller på egen hånd – at gå på opdagelse i udstillingerne. Her er samlet tusindvis af genstande, som er med til at belyse industrialiseringens udvikling i Danmark, og

hvilken betydning den har haft, for vores samfund og tidligere generationer. Fra håndkraft til maskinkraft og job ved samlebånd. Mange billeder og genstande vil nok, på en eller anden måde, vække minder om hvorledes vi selv har oplevet udviklingen – på godt og ondt. Vi slutter besøget med at drikke kaffe. Pris for deltagelse er 100 kr., der dækker entreen, og som skal betales samlet. Tilmelding til Poul-Erik på mobil: 51309567 senest 13. september.

Foto: www.industrimuseet.dk

Julekomsammen

Der er endnu lang tid til jul, men allerede nu gør vi opmærksom på foreningens årligt tilbagevendende hyggelige julekomsammen.

Denne gang bliver det igen i Viborg. Vi måtte desværre melde fra over for det påtænkte sted i Herning, da der nok ikke ville være så god plads til os.

Datoen er dog uændret lørdag den 22. november. Vi mødes kl. 12.00 i Fælleshuset, Asmild Eng 19, 8800 Viborg. Vi skal have lidt godt at spise – en klassisk julemenu, kaffe/te og lidt julelækkerier.

Og så skal vi ellers hygge os i hindens selskab og bl.a. synge nogle sange fra vores sangbog. Pris pr. person er 175 kr. for mad og kaffe. Medbring selv drikkevarer! – og en lille pakke til pakkespil samt sangbogen. Tilmelding til Käte, tlf.: 29823790 senest 10. november. Betaling ved tilmelding på mobilepay 20574622 eller til konto 9570-11941737. Husk at anføre navn eller medlemsnummer. Vi glæder os til at se jer. Tilmeldte får senere yderligere info om parkering m.m.

Afholdte arrangementer

Omtale af grill-arrangement den 9. august i Ebeltoft kommer i næste nummer.

Fødselsdage

Vi siger tillykke med de runde fødselsdage.

I september til:

Mimmi Madsen i Esbjerg, 70 år, født i Nyker.

Flemming Gybbersen i Højbjerg, 70 år, født i Nexø.

Bente Kristensen i Rønne, 75 år, født i Rønne.

Per Christiansen i Grauballe, 80 år, født i Aakirkeby.

I oktober til:

Hanne Tychsen i Sønderborg, 85 år, født i Rønne.

I november til:

Hanne-Grethe Christensen i Åbyhøj, 80 år, født i Pedersker.

Nye medlemmer

Vi byder velkommen i foreningen til:

Birthe og Steffen Kaae i Haderslev.

Ulla og Ole Dam-Larsen i Ringkøbing. Ole er født i Ibsker.

Mindesmærker med udfordringer

Af Erik Jensen

Gennem tiderne har bornholmerne rejst en række mindesmærker, men det har ikke altid forløbet uden problemer.

på Christianshøj, hvor Trandberg havde holdt så mange store møder. Det ville myndighederne overhovedet ikke være med til, og Trandberg endte i Ekkodalen på Vallensgårds grund.

men det kneb med at samle de nødvendige penge ind. Først i 1912 var der penge nok i kassen. Udfordringen var dog ikke slut, for ved en fejl blev fundamentet opført et forkert sted, så det måtte laves om. Og teksten på stenen blev i øvrigt også ændret i sidste øjeblik. I 1989 skrev Hans-Aage Bøggild om, hvordan Karl M. Kofoeds tekst blev ændret undervejs. Da Kofoed mødte op hos kassereren for indsamlingskomiteen, lærer Johan Kofoed, med sin tekst, lød de to sidste linjer således:

*End Bornholm er Danmarks Ø,
Frifødt Æt har Fædres Sprog.*

Lærer Kofoeds kone, Manna, havde sans for det sproglige, og hun spurgte forsigtigt Karl Kofoed, om det ikke ville være bedre at bytte om på de to linjer.

Det gjorde man så, og 10. juli 1912 kunne mindestenen omsider indvies.

Fra indvielsen i 1912. Foto: Bornholms Museum

Således heller ikke øens mest markante mindesmærke, Kongemindet. Frederik den 7. og grevinde Danner besøgte Bornholm i 1851. Med lidt forsinkelse fandt en kreds af borgere i 1854 ud af, at man ville bygge Kongemindet for at hædre majestæten. Og det skulle være med stil, så den kendte arkitekt Michael G. Bindesbøll tegnede granittårnet, som kom til at koste mere end en bondegård. 7.109 rigsdaler. Det blev indviet med kongelig deltagelse, men så kom tømmereændene. Indsamlingen blandt bornholmerne kunne ikke dække, og året efter indvielsen måtte den offentlige kasse betale de sidste regninger.

Da vækkelsespræsten Christian Peder Trandberg skulle mindes med en statue voldte det også problemer. Hans hustru, Gottholdine, insisterede på, at statuen skulle stå

Og da man efter 2. Verdenskrig atter satte en kendt kunstner, professor ved Kunstakademiet i København og billedhugger Johannes Bjerg, til at udføre Davidstatuen i Almindingen, kom det atter til kontroverser. De bornholmske initiativtagere tillod sig at kritisere Davids udseende, og så kan det nok være, at den gode professor blev gal i skralden. Men David kom op at stå, og bornholmerne levede fint med ham, indtil kvikke hoveder fandt ud af, at der var en landsforræder blandt navnene på de faldne – og så manglede der i øvrigt nogle.

Jeg kom i tanke om mindesmærkernes udfordringer, da jeg skulle bruge et citat fra mindestenen for 1658-oprøret ved Hammershus. Det flotte mindesmærke voldte også en del hovedbrud undervejs. Initiativet kom i 1908 – 250-året for bornholmernes oprør i 1658,

*Mindestenen ved Hammershus.
Foto: Bornholms Museum*

Bornholmske udråb

Af Alex Speed Kjeldsen

Emnet for dette nummers sproglige klumme er en type ord, man ofte overser, når man tænker på et sprogs eller en dialekts ordforråd, nemlig udråbsordene (interjektionerne). Dem findes der en del af, også på bornholmsk, og nogle af dem er også særlig bornholmske eller har en særlig brug eller form i bornholmsk.

Pladsen tillader os blot at se nærmere på et udvalg. Nogle af dem anvendes endnu, mens andre er gået mere eller mindre af brug. Som det vil fremgå af kommentarerne og eksemplerne, fungerer en del af ordene ikke blot som udråbsord, men også som forstærkende biord (adverbier), navneord (substantiver) og tillægsord (adjektiver).

Vi griber det traditionelt an og anfører ordene i alfabetisk rækkefølge:

- **adjö** (med lang ø-lyd), **adjöss** (med kort ø-lyd) eller (i forkortet form) **djöss**: En kort, uhøjtidelig afskedshilsen. Ordet stammer fra fransk, men *adjöss* er formentlig lånt fra plattysk (*adjüs*).
- **allersta**: Indgår i udråbet i du *allersta!* (ih du alstyrendel!). Kan (vistnok sjældnere) også hedde i du *al-lerste!* med *-e* som sidste vokal.
- **besætt**: Indgår i eden *besætt i'ed*, der bruges ved forsikring, fx når man siger: *ded e besætt i'ed sånt*.
- **harrejøskersen** eller **harrejiskersen**: du store Gud, i du bedste. Man kan fx udbryde: *Harrejiskersen åu!* Man har også de tilsvarende usammensatte former *jøskersen* og *jiskersen* foruden *jerskersen* og *jyskersen* (med lang *y*). Formerne kan endvidere ende på *-s*, fx *jiskersens*.
- **(i)lidevæl**, **(i)lidemaivæl** eller **(i)ledevæl** (med lang *e* i anden stavelse): udråb, der benyttes, når man bliver forbavset eller forskrækket, oftest sammen med *koss*, fx når man siger *koss ilidemaivæl*. Vil man forstærke udtrykket, kan man tilføje *ilæll* og fx sige *koss ilidemaivæl, ilæll!*
- **jökana**: bruges som et overraskelsesudbrud.
- **jösses** (almindeligst), **jesses**, **jöss** eller **jössus**: i du forbarmende og lignende. Man kan bl.a. også sige *jöss i krokka*.
- **koss**, **kors** eller **kuss**: kors, “ih, nej da”. Man kan fx sige *koss bevåremaivæl*. Jf. også de forskellige udtryk med *(i)lide(mai)væl* ovenfor. Et forstærket *koss* er *koss i krokka*.

- **lakkena:** bruges forstærkende eller forsikrende. Man kan fx sige: *Ded e min lakkena sånt*. Det indgår også i forskellige sammensætninger med samme funktion, fx *pederlakkena* eller *pederlakkenes* (det kan fx være *pederlakkenes kålt*), *piskelakkede* (i Teinnæs' måloptegnelser illustreres ordet bl.a. med dette eksempel: *Ejn ska piskelakkede varra glår i ont vær, for så hår ejn gott i venta*). Udråbsordet *pilalakken* (eller *pilalakkena*) kan ifølge Espersen til gengæld bruges alene som et udråb, der udtrykker forundring over noget, således at *pilalakken* svarer til "ih, dog" og o.l. Ifølge Holms tillæg til Espersens ordbog kan man forstærke dette ved at tilføje *karana*, altså *pilalakkena-karana*, som skulle bruges spørgende, især til børn.
- **pennadö, pinadö eller pinede:** pinedød, brugt forstærkende. Teinnæs illustrerer brugen med følgende eksempler: *detta hær ser pennadö önte gott ud* og *ded e pinede loin*. Af andre ord med betydningen "pinedød" kan nævnes *pinadejnnena*, *sarradejnnena*, *sarralakkena* og *sarradö*. Det sidste ord illustrerer Teinnæs bl.a. med følgende eksempel: *Jå e sarradö så bekaiaader* (dvs. belemret, bebyrdet), *jå vidd ikkje va ja ska*.
- **pinasålika:** svagt kraftudtryk. Mere brugt er den usammen-satte form *sålika*, der bl.a. indgår i det ligeledes milde *i min sålika*. Lidt forstærket er det i udtrykket *min sjæl å sålika*. Med bekræftende funktion kan det optræde både med og uden *min* som i de to følgende eksempler: *Ded går min sålika nokk* og *hajn hadde sålika ikkje pæjnna, sa hajn kujnne kjovva proviant ejngång*.
- **såbrian** eller **såbrikan:** kan både fungere som udråbsord og navneord. Bruges i eder og repræsenterer en mildere form for sværger ved Satan. Man kan fx sige: *Fi for såbrian!* og *va såbrian, e du i possen?* (dvs. i stadstøjet). Som eksempler på brugen som navneord kan nævnes *Dijn såbrian*, *va e ded for ejn såbrian?* og *et pår stora såbrianna*. Ud over *såbrian* og *såbrikan*, der begge er almindelige, nævner Teinnæs også formen *såbian* (uden *r*).
- **saingott, sajngott eller singgott:** bruges, når nogen nyser (svarende til rigsdansk "prosit"). Det kommer rimeligvis af tysk *sein gut*. Et andet bornholmsk udtryk for "prosit" er *nyz gott*.
- **såkran(s)** eller **såkrian(s):** bruges ligesom det ovenfor anførte *såbrian*. Man kan fx sige *va såkran, for såkran* og *ded va då ejn såkrans horra*.
- **såran(s):** bruges ligeledes som *såbrian*. Teinnæs illustrerer ordet med følgende eksempler: *Va såran, ded e sårans, dijn såran, ejn långer såran* og *de va ejn norsker hijnst, de va ejn forbajnader såran te løvva – ja kjöre frå böijn ejngång, å då ja komm te stenbrødd, hadde jånte fil på nåd jåul, ja kjöre på æjarna – de huggde tæmmelit – å når ja komm jimm, då kjöre ja på nawen*.
- **vårsarradö:** endnu et af de mange udråbsord, der kan bruges som *pinedö*. Teinnæs illustrerer ordet med følgende eksempel: *pinedö! nai, vårsarradö, om ja gjorr!* Samme funktion har *vas-serradö* i svensk.
- **ytabassana:** udråbsord, der kan bruges, når man løfter et barn op.

Hjemstavnsbyen

Hjemstavnsbyen har modtaget en meget flot gave fra et af vore medlemmer, Kirsten Damgaard. Foreningen vil hermed sende en meget stor tak til Kirsten.

På næste bestyrelsesmøde vil vi tage stilling til, hvordan vi kan benytte gaven til forbedringer i Hjemstavnsbyen til glæde for alle vore gæster. Kirsten har sendt en lille opfordring, som vi her bringer i Klippeøen.

Giv væk – og behold på samme tid

Det er ikke ret tit at man kan forære noget væk og samtidig have glæde af det. Det skete faktisk med noget smukt tøj jeg havde, og eftersom der må have været "skrump" i mit skab, kan jeg nu se det gå rundt på mine slankere veninder!

Men det gælder også Hjemstavnsbyen. Hvis du ynder at holde ferie der, og gerne ser de trængende huse blive renoveret lidt hurtigere, så skal du vide følgende:

Hjemstavnsbyen er fritaget for skat, da den er en forening hvor alle midler forbliver i byens regi.

Det betyder, at Hjemstavnsbyen frit kan modtage pengegaver og arv, uden at skulle beskattes. Der er ikke nogen beløbsgrænse. Gaver skal heller ikke opgives til skattevæsenet af giver.

Derfor giver jeg en pengegave til byen mens jeg lever, og selv kan få glæde af at bo i et bedre hus. Desuden betænker jeg Hjemstavnsbyen i mit testamente.

Jeg håber denne tanke kan smitte og takker alle dem, der frivilligt sørger for byens økonomi og vedligehold!

Kirsten Damgaard, København

Fra arkiverne (Kbh.)

Ved Flemming Thorsen

Hjemstavnsforeningen og Bornholmergarden – del 1.

Ved gennemgangen af foreningens referater fra bestyrelsesmøder og generalforsamlinger m.v. skulle man ikke umiddelbart mene, at disse to har noget med hinanden at gøre – indtil der dukkede et brev op i arkiverne dateret 9-6-82.

Her takker Bornholmergarden ved formand Jan Nielsen og sekretær Jørn Olsen Hjemstavnsforeningen "for den gode idé med at starte en garde på Bornholm". Garden havde stiftende general-forening den 5. november 1981 og havde i 1982 ca. 55 medlemmer i alderen 7 år og opefter.

De fleste instrumenter var lånt, nogle havde medlemmerne selv købt og andre havde garden investeret i, med håbet om at kunne få samlet penge ind efterfølgende.

Udklip fra Bornholmeren den 29.07.1982.

Jan og Jørn kunne også fortælle, at der var bestilt uniformer: hvide bukser med rød stribe på siden og røde bluser. Disse var betalt af medlemmerne selv, og man stiledede mod at få røde jakker og evt. grønne huer.

Debuten for gardens optræden var lagt til den 31. juli 1982 i Arnager, hvor samtidig fanen skulle indvies. Til dette arrangement skulle deltage 42 gardemedlemmer.

Interessen for garden havde været stor på Bornholm, og der var oprettet en forældre-/støtteforening, hvor der i 1982 var 35 medlemmer.

I brevet ansøgte garden også om et tilskud fra Hjemstavnsforeningen til brug for indkøb af instrumenter og uniformer.

Denne ansøgning kunne foreningen ikke sidde overhørig, og det blev besluttet at oversende 1.000 kr., som blev overrakt ved premieren i Arnager.

Premieren i Arnager var ovenud en succes. Garden optrådte både lørdag den 31. juli og søndag den 1. august. Om lørdagen blev fanen indviet og garden fik overrakt en tambourstav af Arnager Havnefest. Ligeledes blev foræringen fra vores hjemstavnsforening overrakt ved samme lejlighed.

Udklip fra Bornholms Tidende den 24.05.1982.

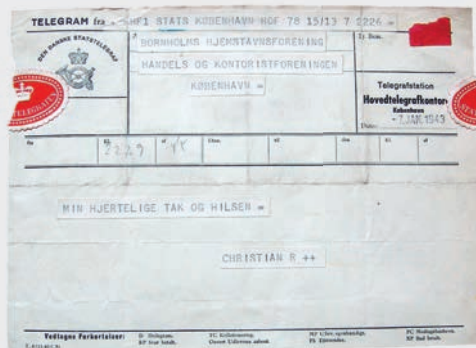
Udklip fra Bornholmeren den 02.08.1982.

Foreningens første juletræsfest

I Klippeøen nr. 2 fra februar 1943 kan læses følgende referat:

"Juletræsfesten den 7. januar i Handels- og Kontoristforeningen var særdeles godt besøgt, og såvel Børn som voksne morede sig vældigt. Inden Ballet holdt den kst. Formand, Fru Ellen Jørgensen, en smuk Tale for Bornholm. – Et Nytaars-telegram afsendtes til Kongen, hvis Svartelegram indløb inden Festens Afslutning."

Teksten på telegrammet lyder: "min hjertelige tak og hilsen. Christian R" og telegrammet er sendt via Hovedtelegrafkontoret i København.

I Krølle Bølles fodspor

Af Henning Wismann

– en tur på Langebjerg, lige bag den gamle Sandvig Station

Et af flere små stenbrud på toppen af Langebjerg.

Trolde finder vi normalt i gamle gravhøje, som kan rejse sig på gløende pæle og gøre mennesker helt fortumlede, om de overhovedet får deres forstand igen efter et møde med troldene. Langebjerg, hvor Krølle Bølle er født, er ikke en almindelig lille gravhøj, men et stort bjerg af granit med en fantastisk udsigt fra toppen.

Forsøg selv om du kan være heldig at møde Krølle Bølle og hans familie, eller lad Langebjerg inspirere dig til tilsvarende eventyr. Oplev et område, hvor mange stenhuggere har forsøgt at skabe sten til brød, og hvor toget kørte tæt på fra 1913-

1953. Det gamle Sandvig Station er i dag pensionat.

På Langebjergvej findes en rastepads lige neden for Langebjerg. (Rasteplassen har to indkørsler, og jeg formoder, at der er tale om en gammel tracé (vejføring) for Langebjergvej.)

På rampen, som vender mod Hammershus, findes en låge i dyrehegnet, som fører ind til en slette, som bør følges mod højre. For en god stifinder, er der en sti ca. midt i sletten. Lidt fremme begynder man virkelig at fornemme en opkørselsvej, som jeg formoder har været brugt som nedkørselsrampe for fær-

dighuggede sten. Man fornemmer også, at det kunne være adgangsvejen til en stærk borg, hvilket der dog endnu ikke er skrevet noget om. Når man nærmer sig toppen, drejer stien ind mod midten af bjerget, og lige efter et stengærde deler stien sig i to, dels lige ud mod rampen ned til Villa Breidablik og dels til højre over noget grundfjeld, hvorfor der mangler slidmærker som indikation på hvor du finder stien.

Via denne sti er der forbindelse helt ud til den østlige ende af Langebjerg. Ved at gå ind gennem et mindre stenbrud er der forbindelse til rampen ned mod Villa Breida-

Den godt gemte låge, som jeg anbefaler at gå ind ad.

Villa Breidablik.

Hammersøen, set mod syd, ca. år 1900. Bemærk hvor lidt bevoksning der er. I dag ligger Opalsøen for enden af søen, til højre. (Original trykt på postkortkarton med målene 35,5 x 14 cm, med bagsideteksten No. 6278. W.M.K. Eneret).

blik. Fra Villa Breidablik fører en sti langs den udvendige side af dyrehaget tilbage mod Rastepladsen. Langs stien vokser mandshøje ørnebregner.

Jeg kan kun anbefale, at man undervejs tager afstikkere hen over græsset eller ser efter småstier, som giver adgang til nogle rigtig flotte udsigtspunkter.

Folk, som har gået Stenhuggerstien, vil genkende gallerierne/arbejdsplatformene ved Høje Meder, Fyret på toppen af Hammerknuden, samt Opalsøen. Mod syd ses Nørreskoven med Moseløkken Stenbrudsmuseum. Mod nord og øst ses huse i Sandvig by og Madsebakke med helleristningerne.

Skulle du komme ind ad lågen

ca. midt på rastepladsvejen, vil jeg anbefale, at når du kommer frem til en græsslette, så drejer du til højre ad denne. Jeg har godt nok set kort som beskriver, at man skulle kunne komme op denne vej, men da jeg forsøgte sidst, måtte jeg give op.

Jeg har det med at risikovurdere svært fremkommelige steder, specielt fordi jeg kommer steder, hvor der kan være langt imellem, at jeg møder andre mennesker, og man skal være parat til at gå ned samme vej, såfremt man ikke kan finde en alternativ rute ned.

Du kan finde mange flere oplysninger om Langebjerg på Finn Hansens hjemmeside: 367ture.dk ved at indtaste *Langebjerg* i søgefeltet.

Steder vi kender Krølle fra:

Krølle Bølle Is er kendt af alle, men de færreste ved, at de første Krølle Bølle Is blev produceret på det dengangne Humledal Mejeri, som lå mellem Rø og Olsker, og derefter på Sct. Clemens Mejeri frem til 2008. Herefter har de haft en omtumlet tilværelse med produktion flere skiftende steder på Sjælland, inden Bornholms Ismejeri i Svanke overtog varemærket.

Selv har jeg en samling af troldefamilien i keramik fra Michael Andersen. I dag laves kun en mørkere udgave i porcelæn. I min barndom, i 1950-erne, havde vi keramikfabrikkerne Johgus, Hjorth, Søholm og Michael Andersen. I dag er der kun Hjorth – som museumsfabrik

Sandvig Station, nu Pension Langebjerg.

Passage i stengærde.

Troldefamilien på besøg i Klemensker, Fabriksvej 22.

Stenbrud på toppen af Langebjerg.

– tilbage, idet Michael Andersens fabrik på Lilletorv blev solgt her i år.

Nogle husker også Krølle Bølle med dagens bemærkning i Dagbladet Bornholmeren. Og kigger man ind til boghandleren i Rønne findes flere bøger om Krølle Bølle, samt rigtig mange forskellige Krølle Bølle inspirerede souvenirs.

Antropologen Lars Christian Rømer, som skrev ph.d.-afhandling om myter og virkelighed omkring de underjordiske og lokal folketro i almindelighed, måtte høre, at det var Krølle-Bølle-forskning, han bedrev.

Her på det seneste er Krølle Bølle og Bølle Borra set i lyskurvenes fodgængersignaler i Rønne.

Men hele eventyret omkring Krølle Bølle startede ved Langebjerg

i 1946. Jernbanemanden Ludvig Mahler ville underholde sine børn og begyndte sin fortælling om troldefamilien under Langebjerg.

To andre udgangspunkter for ture i området

I Nørreskoven ved Moseløkke Stenbrudsmuseum, findes mange gamle stenbrud, og der opdages stadig nye helleristninger. Hele området omkring Ankermys, Blåholthus, Hammershus og Moseløkken er spændende områder, som kan kombineres med stierne gennem Paradisdalen og over Troldsbjerg.

Parkeringspladsen ved Ravnedal, tæt på Slotslyngsvejen kan være et godt udgangspunkt for mange ture, dels rundt i og omkring Ravnedal,

dels ved at følge Borrelyngvej frem til Blåholthus-helleristningerne og følge vejen ned igennem noget, som minder om Christiania, og videre til enten Moseløkken eller Ankermys.

Parkeringspladsen til Moseløkken Stenbrudsmuseum på Langebjergvej, kan være udgangspunkt for flere forskellige ture op over Hammersholm, som forhåbentligt snart finder en ny anvendelse. (Se mere under Foreningen Bornholm.dk). Kort efter Hammersholm kan man vælge at gå direkte op til Moseløkken eller gå til venstre og op gennem et spændende landskab, hvor man også kan ende ved Moseløkken. På vej tilbage kan man følge skiltet mod Hammershus hvorved man kommer tæt på skovens gemte moser.

Gallerierne på Hammerknuden.

Huse nede i Sandvig.

Bornholms Passagerforening har skiftet formand

Ved generalforsamlingen i april måned 2025 skete der en mindre ændring i passagerforeningens bestyrelse, idet den tidligere formand Ann Hartl ikke genopstillede til denne post. Ny formand blev Martin Olsen.

Efter konstitueringen ser bestyrelsen for de næste 2 år sådan ud:

Formand Martin Olsen, næstformand Annette Normann, sekretær og kasserer Ann Hartl, bestyrelsesmedlem Geraldine Dahlmann, bestyrelsesmedlem Maria A. K. Olsen, flypendlerrepræsentant Janne Vestergaard, suppleant Søren Christensen, suppleant Anders Møller og revisor Thorkil Lund.

Antal Bornholmere

Indbyggertallet på Bornholm er for nedadgående, og for første gang i nyere tid er tallet under 39.000 personer. Indbyggertallet bliver ved med at falde trods ambitioner om det stik modsatte. Tallene er fra Danmarks Statistik fra starten af året. De nye tal viser, at Bornholms

indbyggertal pr. 1. februar 2025 er på 38.966 personer, hvor det i december 2024 lå på 39.018.

Politikerne på Bornholm har ambitioner om at nå 42.000 borgere i 2028. Danmarks Statistik går 15 år tilbage, og på intet tidspunkt har indbyggertallet på øen være lavere.

Bornholm rundt på cykel

Året 2025 byder på masser af oplevelser for cykelglade personer. For det første er der udgivet en ny cykelguide over ruter på Bornholm.

Når dette blad udkommer har Danmarks største cykelløb "Post-Nord Danmark Rundt" også lagt vejen forbi Bornholm.

Cykelguiden

Destination Bornholm har i år udviklet en ny digital cykelguide med 52 ruter, så både børn og voksne kan opleve øens specielle natur. Ruterne tilgodeser alle former for cykling, om det er for at tage en afslappet cykeltur igennem de idylliske fiskerlejer – de ekstra lange ture på elcyklen – for at prøve kræfter på øens mange krævende MTB-spor – for at give den gas ad serpentinerveje på landevejscyklen, eller for

at tage på opdagelse på gravelcykel væk fra hovedvejen langs grusveje og nedlagte jernbaneruter.

Du finder guiden på følgende link:

**[bornholm.info/
bornholms-cykelguide](https://bornholm.info/bornholms-cykelguide)**

Ruterne går på kryds og tværs af øen og tilbyder både korte og lange ture gennem fiskerlejer, klipper og nedlagte jernbaneruter.

Destination Bornholm fortæller, at cykling er for alle og Bornholm har alt det, der skal til, for at du får uforglemmelige naturoplevelser med hjem i bagagen.

Alle de foreslåede ruter er afmærkede. Enten med skilte – som på Kyststien – eller prikker på træer og stier i forskellige farver til mountainbikespor.

Bornholms Kulturuge

Forberedelserne til Bornholms Kulturuge 2025 er i fuld gang. Den finder sted fra fredag den 12. september til søndag den 21. september 2025. Arrangørerne er travlt optaget med at udvikle projekter, koncepter, koncerter, forestillinger, foredrag og meget mere. Som øvrige år vil der være spændende oplevelser for alle aldre.

Åbningsarrangementet bliver i år holdt på Dams Gård i Rønne. Hver dag i Kulturugen får sin hovedby, som får særligt fokus, men der vil være kultur over hele øen igennem ugen.

Programmet for Kulturugen fordeler sig således:

- Fredag den 12. Rønne med åbning på Dams Gård.
- Lørdag den 13. Nexø
- Søndag den 14. Svaneke
- Mandag den 15. Aakirkeby
- Tirsdag den 16. Hasle
- Onsdag den 17. Christiansø
- Torsdag den 18. Østermarie
- Fredag den 19. Rø, Klemensker, Årsballe og Nyker.
- Lørdag den 20. Gudhjem
- Søndag den 21. Allinge, Sandvig og Tejn

Armbånd, der giver adgang til alle de mange tilbud, vil kunne købes i sommer på bookbornholm.com eller i lokale supermarkeder på øen, kulturinstitutioner, turistinformationer og VelkomstCentret i Rønne.

**Bornholms
Kulturuge**

**Sæt
annoncen
i Klippeøen
- den gode
kontakt**

LEHNSGAARD KOLDPRESSET RAPSOLIE

Fremstillet af den fineste afskallede raps.
Dyrket i bornholmsk muld af bornholmske landmænd.
Ren og sund kvalitet til dressing, stegning,
bagning - og grill.
Prøv også krydderolierne
- og den nye økologiske rapsolie.

Spørg efter den i din butik.
Se mere på:
www.lehnsgaard.dk
- eller ring på tlf. 2323 6171

**Skal I til Bornholm
- se om der er
ledige huse i
Hjemstavnsbyen**

hjemstavnsbyen.bookhus.dk

ABONNÉR PÅ BORNHOLM

Få e-avisen seks dage om ugen og fuld adgang til alle artikler på tidende.dk

SÅDAN GØR DU:

Send en e-mail til abonnent@tidende.dk
og notér "Hjemstavnsforening" i emnefeltet

DIN PRIS
1.199,-
PR. ÅR
SPAR 1.316,-

Bornholms Tidende

Sammen om Bornholm

Afsender: Fuglehavevej 100, 2750 Ballerup

Indmeldelsesblanket

Undertegnede ønsker at blive medlem af hjemstavnsforeningen i

- ☐ København
☐ Hillerød
☐ Roskilde
☐ Fyn
☐ Jylland

Navn:

Adresse:

Tlf.:

Mail:

Fødested:

Fødselsdato:

År:

Fødenavn:

- ☐ Mine runde år må omtales i
KLIPPEØEN

Males til Bent Christiansen:
lbent@c.dk

Redaktionen sluttet 1. august, 2025.
Deadline næste nr.: 1. november, 2025.

AKTIVITETSKALENDER

KØBENHAVN:

Søndag 5. oktober kl. 13.00: Banko.
Søndag 19. oktober kl. 13.00: Foredrag.
Søndag 2. november kl. 13.00: Banko.
Søndag 23. november kl. 13.00: Julehygge.
Alle aktiviteter forgår i Frihedens Idrætscenter
Hvidovrevej 446, Hvidovre.

HILLERØD:

Søndag den 21. september: Foredrag, De 30.000 druknede.
Søndag den 12. oktober: Foredrag, de strandede skibe ved
Bornholm
Søndag den 23. november: Bornholmerfrokost.

ROSKILDE:

Søndag 5. oktober kl. 14.00: En eftermiddag om Martin
Andersen Nexø
Lørdag 29. november kl. 13.00: Bornholmer-Julamåd og
majed mer' (Lísom sista år)

FYN:

Fredag den 10. oktober: Besøg af sprogforsker
Alex Speed Kjeldsen.
Søndag den 7. december: Julefrokost

JYLLAND:

Lørdag den 27. september: Besøg på Industrimuseet i
Horsens.
Lørdag den 22. november: Julekomsammen i Viborg.

Glad Motion holder kaffepause på Langebjerg.

